

Dvořák by se divil & putování rozhlasových symfonií

Japonci a hudba - téměř milenecká dvojice. Ale proč vlastně? V čem tkví podstata jejich neutuchajícího hladu po dalších a nových muzikantských pochoutkách? Hudba přivádí japonskou mládež ke studiím na evropských i amerických uměleckých školách, ke konkurzům do světových orchestrů. Jsou čím dál úspěšnější, viditelnější. Přesto i nadále s pokorou naslouchají hudebně klasickému importu (jak ještě dlouho?). - Šesté japonské turné Symfonického orchestru Českého rozhlasu s šéfdirigentem Vladimírem Válkem trvalo 27 dní. Koncertovalo se celkem devatenákrát, mimo jiné v Osace, Yokohamě, Naganu, Matsuyamě, Hirošimě, Tokiu či v severním Sapporu. Zněl samozřejmě především Dvořák. Ten totiž patří k "tamním" hudebním klenotům.

Japonští fanoušci klasiky

projevují nadšení u nás téměř nevídané. Někteří lovci autogramů si doslova ustlali na matracích a dekách u služebního vchodu do sálu, aby náhodou neminuli své favority: šéfdirigenta Vladimíra Válka, Ninu Kotovou, která se se SOČRem představila jako sólistka ve Dvořákově violoncellovém koncertu, i orchestrální členy. - V Naganu si muzikanti vychutnali odlesk zlatého hokejového vítězství. Zimní olympijské hry budou zřejmě ještě dlouho naplňovat zdejší obyvatele pýchou. Žáci školy, která měla nad českými sportovci patronát, přišli před zkouškou zazpívat SOČRu písničku "Ej lůčka, lůčka". Po ní zazněla naše státní hymna. Obojí v češtině! Mladík zvučného a kurážného projevu pak přednesl zdravici a předal panu šéfdirigentovi dlouhé řetězy z barevných papírových skládanek, origami. Pro štěstí.

Nádherné koncertní síně

s kapacitou v Čechách nevídanou hostily SOČR ve všech městech. Kéž by aspoň jedna taková stála v Praze... Ve výstavní Jokohamě, jejíž moderní architektura imponuje a zároveň vyvolává závrať, mají Minato Mirai Hall z roku 1998. Pohodlně se do ní vejde 2020 posluchačů. Nesedí jen čelně k orchestru, ale i všude po stranách, na balkonech a u varhan (to známe z pražského Rudolfiny). 5. a 6. prosince zahráli rozhlasoví symfonikové i publiku z nejnáročnějších - v tokijské Orchard Hall. Sál patří společně se Suntory Hall a Tokio Metropolitan Arts Space k nejvýznamnějším koncertním sáním hlavního města, nejdražšího velkoměsta světa. Na svém turné SOČR potěšil bezmála pětaticet tisíc posluchačů.

Uctívání Evropané na pódiu

by zde ještě před relativně krátkým časem byli nemyslitelným jevem, uvážíme-li, že až do poloviny 19. století riskoval každý cizinec, který se snažil proniknout do Japonska, život a žádný z Japonců, kteří zemi opustili, se nesměl vrátit zpět. Dnes jsme tady naopak srdečně vítáni. Na koncertě v Niigatě se v Saint-Saënsově třetí symfonii představil i varhaník z Maďarska Laszló Fassang. Hrál výborně, šéfdirigent Válek hodnotil jeho výkon slovy: "Skvělý muzikant, je vidět, že my, potomci Rakouska-Uherska, si rozumíme dodnes."

Hirošima

I tady najdete origami - ony barevné skládané. Dokonce celé hromady origami, zaslané dětmi ze všech koutů světa. U památníku dívky Sadako, která zemřela na leukémii, působí zvlášť dojemně. Zhotovování šňůr s tisícem navlečených papírových jeřábů je dodnes běžnou zábavou nemocných, kteří věří, že tak přispívají ke svému uzdravení. Desetiletá Sadako drží

v ruce nedokončenou skládku... Tragédii připomíná i památník v podobě oblouku, pod nímž hoří věčný oheň. V epicentru katastrofy zůstaly jako memento ruiny průmyslového paláce, který projektoval český architekt Jan Letzl.

Jak hovořit s Japoncem?!

Doprovázející kolegové z japonské agentury připravili dokonale fungující harmonogram. (Běda ovšem, když se české duše pokusily zaimprovizovat!) Byli ochotní, vstřícní, slušní. Nesmírná zdvořilost a taktnost k Japoncům prostě patří. Nikdy vám nevytknou, když chybujete. Šintoistický požadavek "nevidět zlo, neslyšet zlo, neodporovat zlu" je v praxi doveden k dokonalosti. Výstižné mi připadá napůl radostné zvolání, napůl povzdech jednoho z muzikantů: "Japonsko je pro mě morální sanatorium". Škoda, že jazykovou bariéru lze sotva překlenout. Jejich angličtina většinou nestačí ani k základní domluvě, v pracovních záležitostech jsme tedy byli odkázáni na tlumočnice. No a ve věcech soukromých jsme si pomáhali mimikou, gesty, rukama nohama. Našli se i takoví, kteří nastudovali alespoň několik základních frází. (Ostatně, proč neinvestovat čas do vzdělání!) Japonština tvoří zcela izolovanou jazykovou skupinu. Nejbližší je jí zřejmě korejština, jisté shody byly nalezeny i s mongolštinou či barmštinou. Systém písma vycházel původně z čínských znaků. Dodnes se v japonštině vyskytuje hodně slov čínského původu. Vedle nich se v poválečné době rozšířilo i přebírání anglických slov - například súpu (polévka), bíru (pivo).

Zázračná technika - jen k tuzemskému užívání

Najít ve spleti a nepřehlednu japonsky označených budov nějakou internetovou kavárnu podmiňovaly pokročilý orientační smysl a notná dávka intuice. Odměna však vždy stála za to - byť v podobě krátkého vzkazu od vzdálených blízkých. Dlužno dodat, že technická velmoc Japonsko jeví - na rozdíl od Číny - překvapivě malou vůli otevřít se v komunikacích světu: mobilní telefony jsou Vám pro hovory do Evropy k ničemu, internetové kavárny objevíte jen zřídka a poplatky za ně jsou poměrně vysoké.

Když se řekne "japonská kuchyně",

pak si vybavím koncert chutí, barev, tvarů a vůní. Suroviny jsou kvalitní, zaručeně čerstvé a připravují se tak, aby pozbyly co možná nejméně ze své příznačné chuti. Uspokojen má být nejen žaludek, ale i oči. Jídelní lístky jsou ve většině restaurací psány pouze japonsky. Cizinci usnadňují výběr makety jídel umístěné ve výlohách před podnikem. Člověk vejde, vezme vrchního zdvořile za rukáv, odvede ho před lokál a prstem ukáže. Personál je hbitý a pozorný, jedno však překvapí: zásadně jsou jako první obslouženi pánové. (Jak vám rozumím, vy evropánůchtivé Japonky...) - Očekávání skvělých kulinářských zážitků naplnila závěrečná recepce na Hokkaidu. V příjemné hospůdce u stolů s vařiči jsme si sami připravovali velmi dobře ochucené skopové maso. Popíjelo se pivo nebo víno, kupodivu chybělo saké, tradiční japonský nápoj připravovaný z rýže, vody a kvasinek, obsahující asi 12 až 17 procent alkoholu. Jeho obliba neobstála v konkurenci ohnivých vod západu.

Tokio

Málokdo z návštěvníků Tokia si dokáže představit, že až do konce 16. století se zde rozkládala malá vesnice obklopená močály. Dnešní tokijská aglomerace, rozprostírající se v délce 130 km podél celého stejnojmenného zálivu, má kolem 28 milionů obyvatel a představuje největší koncentraci na světě. Evropana jistě zaujme a udiví, že i takové velkoměsto působí - s výjimkou obchodních center - dojmem obrovského nahodilého seskupení malých a ještě menších domků. Jejich uspořádání zjevně nepodléhá žádným důmyslným urbanistickým koncepcím. Daleko vlídněji působila architektura hlavního města severního ostrova Hokkaido, Sappora - snad tím, že budovy nedosahovaly oněch nebývalých výšin. Nejznámější část Tokia - Ginza, přirovnávaná k newyorské Broadwayi, je rozsáhlá

čtvrť, v níž se soustředí velké obchodní domy, galerie, restaurace a noční kluby. Další z moderních středisek tvoří Šindžuku. Charakterizují ho moderní výškové budovy. Využila jsem možnosti, kterou skýtá budova zdejší radnice (Tokio Metropolitan Government), se svými 243 metry čtvrtá nejvyšší stavba Japonska: výtah mě během necelé minuty dopravil až do 45. patra budovy. Žaludek jsem nepotěšila, oči však nad výhledem jásalý.

Posvátná, osamocená - Fudži

Kdyby bylo dostatečně jasno, mohla jsem spatřit i jeden z nejznámějších symbolů Japonska, asi 100 km vzdálenou sopku Fudži (3776 m). Polyteistické náboženství šintoismus ji stejně jako všechny přírodní síly považuje za božstvo. Ztělesňuje dokonalost a neměnnost. Výstup na ni je chápán jako obřad. Poutníci se tam - zejména v letních měsících - vydávají ještě za hluboké noci, aby nahoře spatřili východ slunce. Dva naši houslisté s duší sportovců se na Fudži v předvečer volného dne vypravili také. Pochopitelně, že až na vrcholek nedospěli - neprálo jim období roku a nebyli dostatečně vybaveni - ale náš obdiv sklidili tak jako tak!

Své nádherné přírody

nám japonská země ukázala poskrovnu. Místo nepřístupných hor a hustých lesů, pokrývajících dvě třetiny území, jsme se vlastně museli spokojit s městskými parky a půvabnými zahradami. Jejich architektura respektuje důležitý požadavek - uchovat si svou krásu nejenom na jaře a v létě, ale za všech ročních období. Využívá se proto různých kombinací jehličnatých stromů a neopadávajících zelených rostlin spolu s šedí pečlivě naaranžovaných kamenů. Protékající potok ústí do jezírka s ostrůvkem. Bílý, dekorativně uhrabaný písek představuje mořské vlny. Japonský zahradník nesmí přírodu přetvářet a ovládat, ale je pouze jejím pomocníkem. Tady jsem se cítila skvěle. Příjemné bylo i teplé počasí, tolik kontrastující s nevlídným českým podzimem.

Z práce do práce

Nejsem si však jista, zda obyvatelé velkých měst vůbec vnímají malebná přírodní zákoutí, vybízející k duševnímu spočinutí. Zvláštním rysem metropolí je život v pozdních hodinách. Japonci pracují - jak známo - tak usilovně, že ulice předpůlnocních měst jsou plné bílých límečků s diplomatkami, kteří se teprve vracejí z práce. Neoddechnou si ani o víkendů! Vcelku ho totiž k odpočinku využívá jen třetina pracujících. I když je tedy zdravotní stav 125milionové populace vynikající a průměrná délka života patří k nejvyšším na světě, obavy o budoucnost nejsou nikterak přehnané. Stále častěji zaznívají také úvahy nad budoucí kulturní úrovní národa. Zbyde Japoncům ještě čas na pěstování všech vybroušených tradic?

Finále na veselou notu

Hudba prozatím japonskou pracovitostí neutrpěla. Závěrečný koncert v sapporské Kitora Hall navštívilo 2.070 posluchačů. Čekala bych, že v orchestru propukne únava, omrzení, a zatím se zdálo, jako by muzikanty zachvátil vir okouzlení hudbou. Uzavírající Slovanský tanec zněl tak jásavě, že by se jistě i sám mistr Dvořák podivil, jak zvesela až rozpustile tu skladbu napsal. Na jevišti to šlapalo jedna radost. Ta hudební i lidská souhra pro mě byla jedním z největších "japonských" zážitků.